

esik Dosztojevszkij igazán termékeny olvasása is...” (KÖNYVEK KÖNYVE, IM 767.)

34. A „cselekvő bűn” fogalmán Nietzsche a prométheuszi példázat lényegét érti: „*A neki legjobbat és legfontosabbat vétkes tettel szerzi meg az ember*”, „*a titáni törekvésű individuumnak parancsoló szükséggel vétkéznie kell*”. Lásd Nietzsche: A TRAGÉDIA SZÜLETÉSE. Ford. Kertész Imre. Európa, 1986. 83–84.

35. Lásd Vajda Mihály nagyszerű tanulmányát Max Weber és a fiatal Lukács viszonyáról: A TUDÓS, AZ ESSZÉISTA ÉS A FILOZÓFUS. In: NEM AZ ÖRÖKÉVALÓSÁGNAK. Osiris–Gond, 1996. Különösen 28. skk. „*Az esszéista nem elég bátor, hogy belássa: a »végső kérdések« szigorú-rationálisan nem oldhatók meg. Weber jól értette Lukácsot: az esszé nem ad megoldást a végső kérdésekre. De e kérdéseket csak azért hagyja nyitva, mert az esszéista, akár személyes, akár történeti-szociális okokból, »még« nem talált rá a megoldásra-megváltásra.*”

36. Lukács a BOLSEVIZMUS-cikkben előbb különbséget tesz Marx szociológiai és történetfilozófiai alapállása között, majd így folytatja: „*(Marx hegelianizmusa, amely a különböző valóságneemeket túlságosan egy síkra hozza, némileg hozzájárult ennek a különbségnek az elmosásához.) A proletariátus osztályharca tehát, mely ezt az új világrendet elhozni hivatva van, qua osztályharc, még nem tartalmazza ezt a világrendet magát.*” (F 37–38.) Ezzel szöges

ellentétben a TAKTIKA-cikkben ez áll: „*A marx osztályharcelmélet (ebből a szempontból teljesen a hegeli fogalomalkotást követve) a transzcendens célkitűzést immanenssé változtatja; a proletariátus osztályküzdelmé egy szerre maga a célkitűzés és annak megvalósulása.*” (F 126.)

37. Balázs Béla: i. m. 475.

38. Heller Ágnes: LUKÁCS GYÖRGY ÉS SEIDLER IRMA. In: FEHÉR FERENC–HELLER ÁGNES: A BUDAPESTI ISKOLA. TANULMÁNYOK LUKÁCS GYÖRGYRŐL, I. Argumentum, Lukács Archívum, 1997. 383.

39. Vajda Mihály: TÜKÖRBEN. Csokonai Kiadó, Debrecen, 2001. 8.

40. „*A proletárdiktatúra mint átmeneti idő éppen az objektív szellemnek, a társadalomnak, az államnak, a proletár jogrendszernek, szóval mindazoknak az elemeknek, amelyek az objektív szellem színvonalán állanak, teljes uralmát jelenti. [...] Most azért van, hogy önmagát feleslegessé tegye, hogy szabaddá tegye az utat az abszolút szellem uralma számára.*” (A TÖRTÉNELMI MATERIALIZMUS FUNKCIÓVÁLTOZÁSA, F 181.)

41. Kis: i. m. 200.

42. Nietzsche: TÚL JÓN ÉS ROSSZON. Ford. Tatár György. Ikon, é. n. 190. §, 70.

43. Vajda Mihály: A FILOZÓFUS ÉS A POLITIKA, 203.

44. „*A halál nem számít, a halál fogalmakkal meg nem fogható valami, a halál kívülről szakítja meg a nagy dialógust, az egyetlen igazi valóságot.*” (LEVÉL A „KÍSÉRELET”-RŐL, IM 319.)

Tassonyi Helga

„...MEGPRÓBÁLOK BELEÉREZNI A VILÁGBA”

Mirko Bonné versei elé

„*Aligha emlékszem valóságosabb időkre, mint a berlini fal leomlása utáni hónapokra. 1989 telén a g-i kórházban töltöttem másfél éves polgári szolgálatomat. Amit a kínlódo, sorvadó és gyakran néhány hét alatt kiszenvedő rákbetegekkel átéltem, mikor a sebszéleiket tisztogattam, és a szobákat takarítottam, éjjelente fölriasztott álmomból. Feküdtem a sötétben tágra meredt vámpírszemmel, tarkómban éreztem a fájdalmat, ami az izmaimba gyűlt, mikor emelgettem és megtámogattam az időközben már meghalt testeket. Emlékszem ezekre a gyötrő ébrenlétekre, amikor annyira vágytam versbe kényszeríteni két dolgot: írni akartam az örömről, aminek a német–né-*

met határ megnyitását hittem, és azt kutattam, hogy lehet versbe foglalni, papírra vetni a kínokat, amiket a kórtermekben éltem át; miképp ábrázolható ez a kettős borzongás, amely nem akart alábbhagyni, hanem újra meg újra átjárt: amiről nappal a tévé, az újságok és a telefon tudósítottak, örömmek tűnt, míg éjjelente újra meg újra a nyöszörgő betegek lábát borotváltam, amit aztán reggel amputálni akartak.” Így kezdi, ifjúságának egyik meghatározó élményével, Mirko Bonné hamburgi költő A KÉZ MELEGE (DIE LEBENSWARME HAND) című írását, amely először egy antológiában jelent meg 2009-ben, majd 2010-ben a KIRÁNDULÁS A CERBERUSSZAL (AUSFLUG MIT DEM ZERBERUS) című, a költőnek főleg az elmúlt tíz év élményeit egybegyűjtő kötetében.

Az írás Mirko Bonné számára halálosan komoly dolog, immár két évtizede folytatja ezt a mesterséget – Camus szavával élve – örökös feszültségben a szépség és a fájdalom között. Egy 2010 nyarán készült interjúbán azt mondja: „...nem csak nézek, de fülelek, sőt megpróbálok beleérezni a világba”. Mirko Bonné verseivel kapcsolatban Felix Philipp Ingold nagymérvű szociális és narratív kompetenciáról beszél, és nem tagadja, hogy a költő nála sokkal nagyobb természetességgel használja a személyes névmásokat. Ha azt mondja: *mi*, akkor úgy is érti. A verseket hosszú lélegzet hatja át és mozgatja, állapítja meg Ingold, egy olyan elbeszélő lélegzete, aki nagy olvasó is, és hozzáfűzi, hogy Bonnénál „minden vers embrionális történet, és szinte mindegyik életdokumentum. Tehát a tárgy erősen dominál a diktummal szemben, az élet a művel szemben. A szeretet, a kétség vagy a fájdalom megelőzik a szeretet stb. szavakat”. Bonné sajátos szenvedélyű érzelmi viszony köti a világhoz, verseiben kétségbe vonja a kollektív tudattalan és a mítoszok sugallta megkövesedett világértelmezés nem egy bizonyosságát, és megdöbbenő, új relációkat teremt az ember és környezete, az ember és az állatvilág között. A Bonné-verseknek mintegy a hátoldalára van írva a költőelődök tudása és a róluk való tudás. A melankolikus, olykor kemény zeneiségű dikció és az egzisztenciális mélység vagy a metsző gúny éppúgy sajátjuk, mint a forma fegyelme és a nyelv kínálta bravúros játékosság vagy humor. A jambus, ha jelen van, a klasszikus versformák és popsongok „szívverését” idézi.

Bonné a kórházi polgári szolgálat után negyedállásban segédápoló lett, esténként idős embereket látogatott Hamburg keleti városrészében, később taxisofőrként dolgozott a hétvégeken, és hozzálátott Keats verseinek és leveleinek fordításához. Így szerezte meg, többévi odaadó munkával, inaslevelét. Közben verseket írt, és elkészült első hangjátéka, melyet 1992-ben sugárzott a Brémai Rádió. Mirko Bonné legkedvesebb költői Keats és Trakl: „...Bobrowski szavával élve ők az én (vasfegyelmet parancsoló) tanítómestereim.” Keats egyik levele, amelyet valószínűleg 1817 decemberében írt, tartalmazza a lírai diszpozíciónak mindmáig talán legszebb leírását: „Arra a negatív képességre gondolok, aminek következtében az ember képes megmaradni bizonytalanságok közepette, titkok, kétségek közt, anélkül, hogy irritáló módon kapkodna a tények s a ráció után.” (Péter Ágnes fordítása.) Bonné egy poetológiai jegyzetében kifejti, hogy ez a negative capability, „minden ötlet és jelenség útja”, és kémiai klaszter, amely mindennel csak időleges kapcsolatot hoz létre. „Így születnek versek mint átmeneti pillanatok, villanásszerű image-ok, a tapasztalat pillanatképei, melyek egy történeti konstellációnak csupán ebben a pillanatban érvényes körvonalait adják.” (Michael Braun.) „Az én látásmódom a negatív képesség ellentmondásossága – vallja Bonné –, tehát féltudásom működni kezd, számba veszi a lehetőségeket, és ezzel egy időben megkérdőjeleződik. Számomra a ténymese [Bonné itt költőtársa, Hendrik Rost szavát kölcsönzi] minden ténynél fontosabb és közelebb. A költői látásmód semmire nem »szolgál«, hanem a természetnek, az emberi életnek a része vagy megnyilvánulása.” Nem véletlen, hogy Bonné

például az önéletrajzi tények és fikciók mesteri lélektani ötvözésével olykor recenzorait is megrézfálja.

Bonné a versfordítást az olvasás legintenzívebb formájának és az írás egyik nagy hajtóerejének tekintí, Keats versei mellett klasszikus és kortárs költők, többek között William Butler Yeats, e.e. cummings, Ghérasim Luca, Emma Lew és a holland Koplund verseit is tolmácsolta. Négy önálló verseskötetet és négy regényt publikált, legutóbb 2009-ben az *AHOGY ELTŰNÜNK (WIE WIR VERSCHWINDEN)* címűt, amely felkerült a frankfurti könyvvásárnak a húsz díjazásra javasolt könyvcímet tartalmazó listájára (longlist), és nagy sikert aratott mind a kritika, mind a közönség körében. Igazi „opus magnum” barátságáról, szerelemről, a hűség és árulás természetéről; a négy évtizedet átfogó cselekmény rejtett középpontja Albert Camus halálos autóbalesete egy francia kisváros, Villeblevin közelében. Mirko Bonné számos díjat és ösztöndíjat kapott, tavaly tavasszal a rangos Marie Luise Kaschnitz-díjat, melyet a tutzingi Evangélikus Akadémia ítél oda. Az ünnepélyes díjátadás 2010 novemberében volt Tutzingban, egy többnapos szimpózium keretében, mely Bonné írói és költői munkásságát mutatta be.

A magyar olvasók Mirko Bonné verseivel először 1996-ban találkozhattak a *HATÁRJÁRÁS / LITERARISCHE GRENZGÄNGE* című kétnyelvű antológiában, amely a hamburgi Rospo és a pécsi Jelenkor Kiadónál jelent meg. A kötet német szerzői Bonné mellett Joachim Helfer és Barbara Stroschein, a magyarok: Darvasi László, Kukorelly Endre és Márton László.

Mirko Bonné

EGY FÉRFI, ELKÉKÜLT ÁLLAL

mindenki szeme láttára alszik.
 Gyere, add a számba a szót,
 talán azt,
 hogyan dobjak egy fillért
 egy római kútba, vagy a soá kútjába,
 vagy inkább egy berregő
 szerencseautomatába.
 Elképzelem, hogy
 Püthia vagy, egy lábú, nyíratlan
 szárnyaid a hátadra simulnak:
 összehajtogatott újságok.
 Olyan vagy, mint Novalis, vagy Sophie
 Tucker? Vagy inkább fából sárkány,
 légi aranyfogat, amit
 fülemülék serege ujjongva röpít?
 Szirén, hiéna: *Crocuta crocuta*,
 szűkszavú lennél, csillag, felhő, a